

İNTEGRASYON ÇARPANI

İntegrasyon Çarpanı

$M(x, y)dx + N(x, y)dy = 0$ denkleminde $My \neq Nx$ ise $\mu(x, y)$ ile gösterilen integrasyon çarpanı denilen bir çarpanla denklemi çarparak denklem tam diferansiyel denklem haline getirilir. Bu çarpana “Euler çarpanı” denir. Tam hale gelen diferansiyel denklem çözülerek sonuca gidilir.

x'e Bağlı İntegrasyon Çarpanı

$$\mu(x, y) = \mu(x), \quad (\mu_y = 0)$$

$$M_y \mu = N_x \mu + N \frac{d\mu}{dx}$$

$$(M_y - N_x) \mu = N \frac{d\mu}{dx}$$

$$\mu(x) = e^{\int \frac{M_y - N_x}{N} dx}$$

şeklinde x 'e bağlı bir integral çarpanı bulunur.

y'ye Bağlı İntegrasyon Çarpanı

$$\mu(x, y) = \mu(y), \quad \mu_x = 0$$

$$My \cdot \mu + M \cdot \frac{d\mu}{dy} = Nx \cdot \mu$$

$$(My - Nx)M = -\mu \frac{d\mu}{dy}$$

$$\int \frac{(My - Nx)}{-M} dy = \int \frac{d\mu}{\mu}$$

$\mu(y) = e^{\int \frac{(My - Nx)}{-M} dy}$ şeklinde y 'ye bağlı bir integrasyon çarpanı bulunur. Özel olarak uygulamalarda y 'ye bağlı integrasyon çarpanı $f(y) = \frac{My - Nx}{-M}$ ifadesinin sadece y 'nin bir fonksiyonu olup olmadığına bakılarak işlem yapılır.

Örnek $(xy^2 - y^3)dx + (1 - xy^2)dy = 0$ diferansiyel denklemini uygun integral çarpanı bularak çözün.

Örnek $(x^4 + y^4)dx - xy^3dy = 0$ denklemini çözünüz.

Örnek $(2x-3)ydx + (y^2 - x^2 + 3x)dy = 0$ denklemini çözünüz.

Uygulama Soruları

1) $(4x^3y^3 + 3x^2)dx + (3x^4y^2 + 6y^2)dy = 0$ diferansiyel denkelminin çözümünü bulunuz.

2) $(3x^2y^2)dx + (6x^3y)dy = 0$ diferansiyel denklemi tam difertansiyel denklem mi? Değil se integrasyon çarpanları kullanarak tam hale getrip çözümü bulununz.

3) $(4xy + 3y^4)dx + (2x^2 + 5xy^3)dy = 0$ diferansiyel denklemi tam difertansiyel denklem mi? Değil se integrasyon çarpanları kullanarak tam hale getrip çözümü bulununz.

4) $(x^3y^4 + x)dx + (x^4y^3 + y)dy = 0$ tam difertansiyel denklemin çözümünü bularak çözüm eğrisinin grafiğini $\{-1 \leq x \leq 1, -1 \leq y \leq 1\}$ bölgesinde çiziniz.